वृषणः सिराततक्रोड़ः। स्थूलसिराचितगण्डस्त्रि-स्थानं मेहते यश्च। मार्जाराक्षः कपिलः करटो वा न शुभदो द्विजस्येष्टः। कृष्णोष्ठतालुजिह्वः श्वसनो यूथस्य घातकरः। स्थूलशकृन्मणिशृङ्गः सितोदरः कृष्णसारवर्णश्च। गृहजातोऽपि त्याज्यो यूथविनाशावहो वृषभः। श्यामकपुष्पचिताङ्गो भस्मारुणसन्निभो विड़ाल्यक्षः। विप्राणामपि न शुभं करोति वृषभः परिगृहीतः। ये चोद्धरन्ति पादान् पङ्कादिव योजिताः कृशग्रीवाः। कातरनयना हीनाश्च पृष्ठतस्ते न भारसहाः। मृदुसंहतताम्रोष्ठास्तनुस्फिजस्ताम्रतालुजिह्वाश्च। तनुह्रस्वोद्धश्रवणाः सुकक्षयः स्पृष्टजङ्घाश्च। आताम्रसंहतखुरा व्यूढोरस्का वृहत्ककुदयुक्ताः। स्निग्धश्लक्ष्णतनुत्वग्रोमाणस्ताम्रतनुशृङ्गाः। तनुभूस्पृग्बालधयो रक्तान्तविलोचना महोच्छ्वासाः। सिंहस्कन्धास्तन्वल्पकम्बलाः पूजिताः सुगताः। वामावर्तैर्वामे दक्षिणपार्श्वे च दक्षिणावर्त्तैः। शुभदा भवन्त्यनडुहो जङ्घाभिश्चैणकनिभाभिः। वैदूर्य्यमल्लिकाबुद्बुदेक्षणाः स्थूलनेत्रवर्माणः। पार्ष्णिभिरस्फुटिताभिः शस्ताः सर्वेऽपि भारवहाः। घ्राणोद्देशे शबलो मार्जारमुखः सितश्च दक्षिणतः। कमलोत्पलताक्षाभः सुबालधिर्वाजितुल्यजवः। लम्बैर्वृषणैर्मेषोदरश्च सङ्क्षिप्तवङ्क्षणक्रोड़ः। ज्ञेयो भाराध्वसहो जवेऽश्वतुल्यश्च शस्तफलः। सितवर्णः पिङ्गाक्षस्ताम्रविषाणेक्षणो महावक्त्रः। हंसो नाम शुभफलो यूथस्य विवर्धनः प्रोक्तः। भूस्पृग्बालधिराताम्रवङ्क्षणो रक्तदृक् ककुद्मी च। कल्माषश्च स्वामिनमचिरात् कुरुते पतिं लक्ष्म्याः। यो वा सितैकचरणो यथेष्टवर्णश्च सोऽपि शस्तफलः। मिश्रफलोऽपि ग्राह्यो यदि नैकान्तप्रशस्तोऽस्ति" ६१अ०।

गोलत्तिका स्त्री गवि भूमौ लत्तिकेव। वनचरपशुस्त्रीभेदे "रोहित् कण्डृणाची गोलत्तिका तेऽप्सरसाम्" यजु० २४।३७। "रोहित् ऋष्यः, कुण्डृणाची, वनचरी गोलत्तिकापि" वेददी०। [तदपत्ये पु० स्त्री।

गोलन्द पु० ऋषिभेदे तस्यापत्यं गर्गा० यञ्। गौलन्द

गोलयन्त्र न० सि० शि० उक्ते यन्त्रभेदे।

"अपवृत्तगरविचिह्नं क्षितिजे धृत्वा कुजेन संसक्ते। नाड़ीवृत्ते बिन्दुं कृत्वा धृत्वाथ जलसमं क्षितिजम्। रविचिह्नस्य च्छाया पतति कुमध्ये यथा तथा विधृते। उडुगोले कुजबिन्दोर्मध्ये नाड्यो द्युजाताः स्युः"।

"यथोक्तविधिना खगोलान्तर्भगोलं बद्ध्वा तत्र क्रान्तिवृत्ते मेषादेरारभ्य रविभुक्तं राशिभागाद्यं दत्त्वा तदग्रे तच्चिह्नं तदपवृत्तग-रविचिह्नमुच्यते। भगोलं चालयित्वा रविचिह्नं क्षितिजे धार्य्यम्। तथा धृते सति क्षितिजं प्राच्यां विषुवन्मण्डले यत्र लग्नं तत्र खटिकया बिन्दुः कार्य्यः। ततः क्षितिजवृत्तं जलसमं यथा भवति तथा गोलयन्त्रं स्थिरं कृत्वा भगोलस्तथा चाल्यो यथा रविचिह्नस्य च्छाया भूगर्भे पतति। तथा कृते सति विषुवद्वृत्ते क्षितिजबिन्दोर्मध्ये यावत्यो घटिकास्तावत्यस्तस्मिन् काले दिनगता ज्ञेयाः। अपवृत्ते मेषादेरारभ्य प्राक् क्षितिजपर्य्यन्तं यद्राशिभागाद्यं तल्लग्नं ज्ञेयम्" प्रमिताक्षरा।

गोलवण न० गवे देयं परिमितं लवणम्। यावद्गवे लवणं दीयते तावन्मिते लवणे। "गाधलवणयोः" पा० प्रमाणे गम्ये एतयोः परतः पूर्वं तत्पुरुषे प्रकृतिस्वरता।

गोला स्त्री गां बहुभूमिम् आधारत्वेन लाति ला—क। १गोदावरीनद्याम्। गां वाचं लाति। २सख्या, ३कुनद्याम्। गां दीप्तिं जलं वा लाति। ४पत्राञ्जने, ५मणिके, ६मण्डले, ७बालक्रीडनके ८दुर्गायाञ्च मेदि०।

गोलाक्ष पु० ऋषिभेदे तस्य गोत्रापत्यम् अश्वा० फञ्। गौलाक्षायण तद्गोत्रापत्ये पु० स्त्री।

गोलाङ्गूल पु० स्त्री गोर्लाङ्गूलमिव लाङ्गूलमस्य। १वानरभेदे त्रिका० सच कश्यपपत्न्याः क्रोधायाः कन्यायां हरिनाम्न्यां जातः यथाह भा०आ० ६६अ० "नव क्रोधवशा नारीः प्रजज्ञे क्रोधसम्भवा। मृगी च मृगमन्दा च हरी भद्रजनो अपि" इत्युपक्रमे "हर्य्याश्च हरयोऽपत्यं वानराश्च तरस्विनः। गोलाङ्गूलांश्च भद्रं ते हर्य्याः पुत्रान् प्रचक्षते"। २कृष्णवानरे राजनि०। तल्लक्षणञ्च काशी ख० ३अ०। "गोलाङ्गूला रक्तमुखा नीलाङ्गा यूथनायकाः।"

गोलाध्याय पु० गोलस्वरूपादिप्रतिपादके भास्करीये ग्रन्थभेदे।

गोलास पु० गां भूमिं लासयति प्रकाशयति लस—णिच् अण् उप० स०। शिलीन्ध्रे हारा०।

गोलिह पु० गोभिर्लिह्यते लिह-घञर्थे क। १छत्रिकायां २घण्टापाटलौ (घण्टापारुलि) च जटा०। [पारुलि) अमरः।

गोलीढ पु० गोभिर्लिह्यते लिह-क्त। घण्टापाटलौ (घण्टा-

गोलोक पु० वैकुण्ठोर्द्धस्थे स्थानभेदे तत्स्थानमानादि ब्रह्मवै० पु० उक्तं यथा